

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Kristian Kleimola

Taloudellisen taantuman vaikutuksia Suomen kansainväliseen kaupankäyntiin

PESTEL-analyysi

Tekniikan ja innovaatiojohtami-
sen akateemisen yksikkö
Tuotantotalouden kandidaatin-
tutkielma
Tuotantotalouden koulutusoh-
jelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Tekniikan ja innovaatiojohtamisen akateemisen yksikkö**

Tekijä:	Kristian Kleimola		
Tutkielman nimi:	Taloudellisen taantumien vaikutuksia Suomen kansainväliseen kaupankäyntiin : PESTEL-analyysi		
Tutkinto:	Kauppätieteiden kandidaatti		
Oppiaine:	Tuotantotalouden koulutusohjelma		
Työn ohjaaja:	Tauno Kekäle		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	33

TIIVISTELMÄ:

Kandidaatintutkielmassani tutkitaan tyypillisiä ekonomisia, hallinnollisia sekä sosiaalisia muutoksia taloudellisissa poikkeustiloissa. Tämä suoritetaan hyödyntäen PESTEL-analyysirunkoa, jossa analysoidaan muutoksia vaikuttuneiden poliittisten, ekonomisten, sosiaalisten, teknologisten, ekologisten sekä legiislatiivisten osa-alueiden näkökulmista. Analyysikohteita heijastetaan Suomeen esimerkeillä nykyhetken suomalaisesta yhteiskunnasta. Tekijöiden ja heijastumien kautta pohditaan kunkin osa-alueen kaupallisia vaikutteita. Loppupäätelminä esitetään, että merkittävin osa poikkeustilojen tekijöistä alkavat ekonomisten tekijöiden muutoksina ja sen aikaansaamana resurssipulana. Hallinnolliset tahot reagoivat tilanteeseen toimiensa kautta omilla vaikutuksillaan, jotka heijastuvat sosiaaliselle tasolle. Ekonomisten, hallinnollisten ja sosiaalisten tasojen vaikutukset vaikuttavat toisiinsa sekä suoraan että syy-seuraussyklisesti.

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen taustat	5
1.2	Tutkimustavoitteet	6
1.3	Tutkimusmenetelmä ja aiheen rajaus	6
1.3.1	PESTEL- ja SWOT-analyysimenetelmät	7
2	Poliittiset tekijät	8
2.1	Päättäntävallan muutoksen tyypillisuus	8
2.2	Poliittinen epätasapaino	9
2.3	Poliittisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto	9
3	Legislatiiviset tekijät	11
3.1	Kriisitekijöiden huomiointi legislaatiossa, stimuloivat elvytystoimet	11
3.2	Talouskuri	12
3.3	Legislatiivisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto	13
4	Ekonomiset tekijät	14
4.1	Poikkeustilojen syntytekijät: Talouskasvu ja bruttokansantuote	14
4.2	Inflaatio ja sen tuottama operatiivinen heikentyminen	15
4.3	Ekonomisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto	16
5	Sosiaaliset tekijät	17
5.1	Palveluiden yksityistäminen ja valtionomaisuuden myyminen	17
5.2	Työttömyys ja muuttuva väestödemografia	18
5.3	Sosiaalisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto	18
6	Teknologiset tekijät	20
6.1	Logistiset palvelut	20
6.2	Innovointi ja automaatio	21
6.3	Teknologisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto	21
7	Ekologiset tekijät	23
7.1	Legislaatio ja sosiaalinen näkemys ekologiaan	23
7.2	Dynaaminen ympäristöystävällisyys ja sen kaksipuolisuus	24

7.3	Ekologisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto	24
8	Yhteenveto	26
8.1	Heijastus tutkimustavoitteisiin	26
8.2	Pohdinta, tulevaisuus	27
	Lähteet	28

Taulukot

Taulukko 1.	Poliittisten tekijöiden SWOT-analyysi.	10
Taulukko 2.	Legislatiivisten tekijöiden SWOT-analyysi.	13
Taulukko 3.	Ekonomisten tekijöiden SWOT-analyysi.	16
Taulukko 4.	Sosiaalisten tekijöiden SWOT-analyysi.	19
Taulukko 5.	Teknologisten tekijöiden SWOT-analyysi.	22
Taulukko 6.	Ekologisten tekijöiden SWOT-analyysi.	25

1 Johdanto

Tämän kandidaatintutkielman alkuperäinen visio kaatui nykyiseen maailmantilanteeseen. Kiinnittäessäni huomion kotimaiseen metallientuotantoon tutkimustavoitteeni epäonnistuivat, kun kasvavan teollisuuden tekijöitä sekä indikaattoreita etsiessäni löysin pitkälti päinvastaisia vastauksia. Johdantoluvussa kuvailen tähän liittyviä syy-seuraustekijöitä, niihin johtanutta tämän tutkielman aihetta ja sen suorittamista.

1.1 Tutkimuksen taustat

Syyskuussa 2023 pääministeri Petteri Orpon johtama hallitus esitti eduskunnalle vuoden 2024 talousarvioesityksen. Esityksen noin 6 miljardin sopeutuskokonaisuuden sisältämillä investoinneilla, leikkauksilla ja säädöksillä pyritään hidastamaan sekä vähentämään valtion velkaantumista sekä edistämään kestävästä taloudellisesta kasvusta (Valtioneuvosto, 2023a, s. 6–15). Mainittavia muutoksia ovat erilaiset veronkorotukset ja -kevennykset, puhtaan energian infrastruktuurihankkeet sekä vähennykset kuntien peruspalveluiden valtionosuuksissa (Valtioneuvosto, 2023b, s. 8).

Muutosten toimeenpano on saanut alkunsa Suomen heikkenevästä taloudellisesta tilasta (Valtioneuvosto, 2023b, s. 1). Suomen talouden on katsottu vaipuneen taantumaan vuoden 2022 neljännellä kvartaalilla (Toivanen, 2023, s. 2), jonka indikaattoreina ovat näkyneet heikkenevät lukemat mm. kuluttajien luottamuksessa, erilaisten lainojen koroissa sekä osakemarkkinoiden kasvuindekseissä (Toivanen, 2023, s. 2–5). Tilanne on myös nostattanut keskustelua laman mahdollisuudesta, joka seuraisi indikaattoreiden tilojen pitkittymisestä tai merkittävästä huononemisesta (Rothovius, 2020).

Tilanne Suomessa on osakseen seurausta merkittävästä kansainvälisestä tapahtumasta. Covid-19-pandemia vuosikymmenen vaihteessa nosti keskimääräisen velkasuhteen EU-maissa ennätyslukemiin (Puonti, 2022, s. 6). Toivanen (2023) kuvailee Venäjän aloittaman hyökkäyssodan Ukrainassa vaikuttaneen esimerkiksi markkinakorkojen merkittävään nousuun sekä maakaasun hinnannousuun. Sodan tuomat boikotit sekä poliittiset

jännitteet ovat vähentäneet idänkauppaa, joka on näkynyt ekonomisessa suoriutumisessa.

Suomen yllä kuvailtu taloudellinen tila, sen haitat, uhat sekä mahdollisuudet, toimivat inspiraationa tälle tutkielmalle. Merkittävät kansainväliset tapahtumat sekä kotimainen nykytila muodostivat lopulliseksi analyysin kohteeksi tarkastelun taantumien tai laman vaikutuksista ulkomaankaupalle sekä kansainväliselle liiketoiminnalle.

1.2 Tutkimustavoitteet

Tutkielman tavoitteena on selvittää taantuma- tai lamatilanteen normaalitilasta poikkeavia vaikutuksia Suomalaiseen kansainväliseen kaupankäyntiin. Analyysissä pyritään nostamaan osa-alueittain olennaista tietoa Suomen tämänhetkisestä tilanteesta, lama- tai taantumatilanteen tyypillisistä aihepiirien vaikutuksista sekä näiden mahdollisista vaikutuksista alla lueteltaviin tarkastelukohteisiin.

Tutkielmassa pyritään lisäksi saavuttaa parempi ymmärrys julkistaloudellisen poikkeustilan indikaattoreista sekä vaikutuksista yhteiskunnalliseen hyvinvointiin. Osa-alueiden tarkastelulla pyritään muodostamaan kokonaiskuva sosiaalisista, ekonomisista sekä hallinnollisista muutoksista mitä kyseiset taloudelliset tilat aiheuttavat, ja näiden välisistä korrelaatioista.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aiheen rajaus

Tämä tutkielma suoritetaan kirjallisuuskatsauksena, jossa tutustutaan ulkoiseen kirjallisuuteen. Sopiva kirjallisuus valitaan vertaisarvioituina teksteinä, valtion toiminnallisten elinten tiedotteina (kuten valtioneuvoston talousarvioesitykset) tai muutoin osoitettavasti luotettavina julkaisuina. Sillä tutkimuksessa käsitellään tämänhetkisten ilmiöiden lisäksi historiallisesti toistuvan luonteisia tapahtumia, sallitaan tarvittaessa myös tavalista vanhemmat lähteet.

Aihe rajataan Suomen ulkomaankauppaan, kansainvälisesti Suomesta tehtäviin investointeihin sekä kansainvälisesti suomeen tehtäviin investointeihin. alla kuvailtava PESTEL-analyysi muodostetaan yleisimmin sijoituskannattavuuden arvioinnissa tarkasteltavaan kohdeympäristöön (Yusop, 2018, s. 34), ja Suomen kannattavuuden sijoituskohteenä on kansainvälisen kaupan kannalta katsottu olevan olennaista. Tarkasteluskalaa laajennetaan sijoituskannattavuudesta sopimaan tutkielman tavoitteisiin.

1.3.1 PESTEL- ja SWOT-analyysimenetelmät

Tutkielman analyysiosuus muodostetaan seuraten PESTEL-analyysirunkoa. Rungon muodostavat poliittiset, ekonomiset, sosiaaliset, teknologiset, ekologiset sekä legiislatiiviset osatekijät, joilla saadaan monialainen ymmärrys tarkasteltavan kohteen markkinaympäristöstä (Yusop, 2018, s. 34). Osa-alueiden syy-seuraamussuhteiden tutkimisen pohjalta tulii siihen päätökseen, että loogisin järjestys läpikäynnille olisi käydä läpi poliittiset, legiislatiiviset, ekonomiset, sosiaaliset, teknologiset sekä ekologiset tekijät. Nämä osa-alueet käydään läpi päälukuina, käsitellen niiden yleisiä vaikutuksia sekä Suomen nykyhetkistä tilannetta niihin liittyen.

Jokaisen suoritettun osa-alueen tekijöiden analyysin pohjalta täydennetään sen yhteenvedossa SWOT-analyysi. SWOT-analyysissä muodostetaan tiivistelmä käsiteltävän kohteen vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista sekä uhista. Tämän tutkielman kontekstissa analyysi kootaan nelisarakkeiseen taulukkoon täyttäen sopiviin sarakkeisiin käsitellyn osa-alueen tekijöiden kaupalliset merkitykset aiheen rajauksen mukaisesti.

2 Poliittiset tekijät

PESTEL-analyysirungon läpikäynti aloitetaan poliittisten tekijöiden tutkimisella, sillä julkishallinnolliset tekijät taloudellisessa kriisi- tai poikkeustilassa heijastuvat valtion sekä sisäisiin että ulkoisiin ylläpitoprosesseihin usealla tarkasteltavalla tasolla. Vaikutuksenalaisia muuttujia kytkeytyy kaikkiin analyysirungon osa-alueisiin; poliittiset muutokset aikaansaavat legiislatiivisia muutoksia, nämä vuorostaan voivat vaikuttaa rahan kiertokulkuun ja tuottaa ekonomisia ongelmia, jotka heijastuvat muun muassa yhteiskunnalliseen ilmapiiriin, teknologiseen kehitys- ja ylläpitotyöhön sekä ekologisiin harjoitteisiin.

2.1 Päätävävallan muutoksen tyypillisuus

Kuten yllä on todettu, valtion poliittisella tilalla on potentiaalia vaikuttaa sen ekonomiseen tilaan analyysirungon osa-alueista eniten. Osa-alue valittiin vaikutusvaltaisimmaksi myös siksi, että sen muutokset ovat taloudellisessa poikkeustilassa todennäköisiä. Oxfordin yliopiston professori Stephen Fisherin (2023) johtamassa analyysissä selvitettiin vuosien 1922–2022 tarkasteluvälillä, että 27:stä Iso-Britanniassa pidetyistä eduskuntavaaleista 12:sta enemmistöhallituksen häviämistä äänestyksistä 9 pidettiin taloudellisen poikkeustilanteen alkamisen jälkeen (Fisher, 2023, s. 10). Fisher jatkaa teoriolla esittäen, että taloudellisen vakauden aikana enemmistöhallitukset usein voittavat vaalit. Tämä tapahtumayhteyksien tyypillisyyksien teoria sopi 27 tarkastelluista vaaleista 19–22 tulokseen (Fisher, 2023, s. 8–16). Tämä merkitsisi teorian 70,4–85,5 prosentin varmuutta.

Sosiologisesta näkökulmasta Fisher selittää ilmiön tapahtuvan äänestäjien syyttäessä poliittisia päätöksentekijöitä tapahtuneista poikkeustilanteista, usein riippumatta hallituksen puoluevakaumuksesta (Fisher, 2023, s. 1). Suomessa vuoden 2023 eduskuntavaalit tuottivat samankaltaisen vakaumuspainotteisuuden muutoksen, kun oikeistokonservatiiviset uudet hallituspuolueet Kansallinen Kokoomus ja Perussuomalaiset saivat yhteensä 17 uutta eduskuntapaikkaa, siinä missä vasemmistoliberaaliset vanhat hallituspuolueet Vihreä liitto ja Vasemmistoliitto menettivät yhteensä 12 paikkaa (Oikeusministeriö, 2023).

2.2 Poliittinen epätasapaino

Yllä kuvailtu päätäntävällän muutos voi aiheuttaa tai mahdollistaa poliittisen epätasapainon kasvua. Poliittisella epätasapainolla on lukemattomia määritelmiä, mutta Łukasz Jannilsin (2021, s. 269–270) kirjallisuuskatsauksessa läpikäydään useita tekijöitä. Olenaisimmiksi tekijöiksi Jannils (2021, s. 269–270) nimeää poliittisesti motivoituneen väkivallan, joukkomielenosoitukset, epätasapainon poliittisessa järjestelmässä sekä poliittisen järjestelmän epätasapainon. Kahden viimeisen tekijän eroina ovat, että epätasapainolla poliittisessa järjestelmässä tarkoitetaan järjestelmän sisällä tapahtuvia muutoksia, ja poliittisen järjestelmän epätasapainolla koko järjestelmän muutoksia (Jannils, 2021, 269–270). Näiden neljän tekijän lisäksi merkittäviä tekijöitä ovat sosiaalinen levottomuus sekä yllä kuvailtu poliittisen järjestelmän päätäntävällän muutos (Jannils, 2021, 270).

Maailmanpankin (2022) tilastoissa Suomen poliittinen tasapaino on ollut mittaustasoteikollaan vuodesta 2002 lähtien laskussa. Tämä lasku on jyrkistynyt vuosina 2013–2014, ja on viimeisimpänä mittausvuonna 2022 ollut alle puolet ennen laskun alkua mitatuista arvoista (Maailmanpankki, 2022). Monia Jannilsin (2021) kuvailemista tekijöistä on ollut julkisesti havaittavissa edellisten eduskuntavaalien jälkeen ja uuden hallituksen toimeenpanemien suunnitelmien myötä. Mielenosoitukset poliittisia päätöksiä kohtaan ovat lisääntyneet, uutisointi poliittisen järjestelmän sisäisistä ongelmista on yleistä sekä protestoivasti motivoituneesta ilkeväallasta esimerkkinä syyskuussa 2024 eduskuntatalo töhrittiin punaisella maalilla järjestöjen Elokapina ja Återställ Våtmarker toimesta.

2.3 Poliittisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto

Poliittisten tekijöiden muutokset taloudellisessa poikkeustilassa vaikuttavat maahan sijoittamisen sekä yhteistyökumppanuuden kannattavuuteen sekä riskitekijöihin negatiivisesti. Kuten tutkimusmenetelmissä kuvailtu, PESTEL-analyysiä yleisesti käytetään toimintaympäristön kannattavuuden arviointiin (Yusop, 2018, s. 34). Näin ollen esimerkiksi painotetuilla keskiarvoilla sijoituskohteita sekä yhteistyökumppaniehdokkaita vertaillen poliittisesti vakaampi kohde valittaisiin epävakamman sijasta.

Fisherin (2023) tutkinnossa esitetyn äänestäjien tunnepohjaisen äänestämisen mukaisesti sosiaalinen ilmapiiri yleensä taloudellisissa poikkeustiloissa etsii muutosta nykytilaan. Tämä voi poliittisen epätasapainon lisäksi viestiä nykyisen tilanteen puutteista sekä aikaansaadun päätäntävällän muutoksen tarpeesta. Näin ollen kyseinen muutos voi tuoda oleellisia muutoksia poliittiseen järjestelmään, ja ajan myötä parantaa yhteiskunnan olosuhteita nostamalla sijoituskannattavuutta. Lisäksi poliittisella päätäntätaholla on yhteiskunnassa merkittävin valta poikkeustilaan vaikuttamiseen, sekä päätösten kautta mahdollisesti siitä pääsemiseen.

Suomesta ulkomaille tehtävien investointien suhteen voi poikkeustila Jannilsin (2021) mukaan tuoda epävarmuutta. Poliittisten tekijöiden vaikutuksista talouteen tärkeimpänä pidetään taloudellista kasvua, jonka epävarmuus kasvaa mahdollisen tulevan talouspolitiikan takia (Jannils, 2021, s. 271). Epävarmentunut talouskasvu hillitsee rahan kiertokulkua, mukaan lukien ulkomaille tehtävissä kaupallisissa toimissa.

Kootaan yhteenvedon tekijät SWOT-analyysitaulukkoon sopiville alueille:

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Merkitys yhteiskunnassa: vaikutusvalta tilanteeseen, sen muutos 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poliittisen epätasapainon kasvu: kannattavuuden heikkeneminen
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Päätäntävällän muutos: tilanteeseen sopivampia päätöksiä, kannattavuuden kasvu 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Päätäntävällän muutos: tulevan talouspolitiikan epävarmuus, talouskasvun heikkeneminen

Taulukko 1. Poliittisten tekijöiden SWOT-analyysi.

3 Legislatiiviset tekijät

Kuten viime johtopäätöksissä kuvailtu, poliittisilla tekijöillä sekä poliittisen järjestelmän päättäntätaholla on merkittävin vaikutusvalta taloudellisessa poikkeustilassa. Poliittisten tekijöiden vaikutukset toimeenpannaan legiislatiivisina muutoksina, jotka tätä kautta heijastuvat PESTEL-rungon osa-alueissa ekonomisesti, sosiaalisesti sekä hallinnollisesti.

Siinä missä edellisessä osiossa tarkasteltiin rajatusti itse poliittista järjestelmää ja siihen kohdistuvia muutoksia, suunnataan nyt analyysi poliittisten järjestelmien yleisesti teke-miin päätöksiin taloudellisissa poikkeustiloissa. Tämä sisältää edellisen osion rajauksen myötä poliittisia lähestymistapoja, mutta erityisesti niiden legiislatiivisia toiminnallisia tekijöitä.

3.1 Kriisitekijöiden huomiointi legislaatioissa, stimuloivat elvytystoimet

Finanssikriisit ovat usein monitekijäisiä sekä pitkään kehittyviä tapahtumia, joiden alkeet eivät perustu yksinomaan regulaation tai lainsäädännön puutteisiin vaan muiden tekijöiden joukossa esimerkiksi tutkimuksen taustoissa kuvailtuun vallitsevaan maailmantilaan. Tästä huolimatta esimerkiksi taloudellisella regulaatiolla pyritään usein valvomaan tilanteiden kehitystä ja mahdollisesti ehkäisemään niitä.

Kriisinjälkeisistä muutoksista nostettakoon esimerkiksi 2007–2009 maailmanlaajuinen finanssikriisi, jonka jälkeen Euroopan unioni ja sen Euroopan komissio laajensivat finanssisektorin regulaatiota (Ferran ja muut, 2012, s. 6–7). Tällöin regulaation lisääminen koski paitsi järeämmän valvonnan myötä ennaltaehkäisyä, mutta myös kriisistä toipumista. Aloitettuihin hankkeisiin lukeutui mm. finanssisektorin kriisinhallinnan kehitys, markkinatekijöiden suoran seurannan aloittaminen sekä luottoluokituslaitosten tiukentunut regulaatio (Ferran ja muut, 2012, s. 7).

Vuosien 2007–2009 finanssikriisi loi Suomessakin taloudellisen taantuman. Kyseinen tapahtuma poikkeaa valtion tämänhetkisestä tilanteesta syntyperäisyytensä perusteilta, ja

näin ollen silloinen poliittinen vastaus vastasi enemmän stimuloivia elvytystoimia. Tällaisiin toimiin lukeutui mm. erilaiset veronkevennykset, kansaneläkemaksujen muutokset sekä erilaisten enimmäisrahoitusten ja valtiontakausten lisäämiset (Valtioneuvosto, 2011, s. 36–38). Elvytystoimet onnistuivat tukemaan Suomen taloutta sekä lisäämään rahan kiertokulkua yhteiskunnassa.

3.2 Talouskuri

Suomella oli kriisiä edeltäneen hyvän taloudellisen tilan myötä muihin maihin verrattuna enemmän resursseja ja näin mahdollisuuksia elvyttää talouttaan stimuloivilla toimilla (Valtioneuvosto, 2011, s. 36). Kaikilla kriisistä vaikuttuneilla mailla ei tosin ollut samankaltaisia resursseja, ja Suomen kaltaisiin stimuloiviin elvytystoimiin kykenemättömien tapauksissa yleinen lähestymistapa oli talouskuripolitiikka. Talouskuripolitiikalle yleisiä metodeja ovat verojenkorotukset, budjettileikkaukset sekä myöhemmin keskusteltava julkisten palveluiden yksityistäminen sekä valtionosuuksien myyminen (Bartl & Karavias, 2017, s. 2–5). Näillä toimilla pyritään vähentämään hyödyntäjän talousalijäämää.

Talouskuripolitiikalle ja sen tehokkuudelle on eriäviä mielipiteitä sekä tuloksia. Bartl ja Karavias (2017) nostavat kyseistä politiikkaa hyödyntäneistä valtioista esimerkiksi finanssikriisin aikaisen Kreikan. Maan velallisen tilanteen pakottamana talouskuri ajoi Kreikan talouden pienenemiseen neljäsosalla, ja vuonna 2015 työttömyys maassa oli korkeimmillaan 25 % väestöstä (Bartl & Karavias, 2017, s. 2).

Suomen tämänhetkisen hallituksen valtionvelkaan liittyvät tavoitteet ja niiden edistämiseksi tehdyt toimet muistuttavat piirteiltään ja seuraamuksiltaan talouskuripolitiikkaa. Legislatiivisina muutoksina valtion budjettia on pyritty pienentämään esimerkiksi arvonlisäveron nostolla sekä leikkauksilla opiskelijoiden tuista. Kreikantapaisista seuraamuksista esimerkiksi nostettakoon Suomessa kasvanut työttömyys, joka on tällä hetkellä noin 8 % 15–74-vuotiaista (Tilastokeskus, 2024a).

3.3 Legislatiivisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto

Markkinallisesti taloudellisessa poikkeustilassa tehtävissä legislatiivisissa muutoksissa on yllä kuvaillun mukaisesti tilasta palautumiseen käytettävien resurssien mukaan vaihtelevia uhkia sekä mahdollisuuksia. Legislatiiviset muutokset tehdään parantamaan tilannetta, estämään sen huononemista sekä valvomaan ja ennaltaehkäisemään niitä. Näin ollen saatavilla olevat resurssit määräävät pitkälti, miten valtio kykenee reagoimaan muuttuneeseen talouteen ja miten valtion markkinatekijät sopeutuvat tähän.

Kuten poliittisten tekijöiden yhteenvedossa mainittu, epävarmuus tulevasta talouspolitiikasta rajoittaa markkinatekijöitä. Yleisestikin talouskuripolitiikka ei nykyhetkisesti vahvista taloudellista kilpailukykyä, mikä rajoittaa jälleen sijoituskannattavuutta. Kyseinen politiikka listataan SWOT-analyysiin heikkoutena sekä uhkana, johtuen myös esimerkeissä kuvailtujen negatiivisten lopputulosten mahdollisuudesta.

Talouskuripolitiikan rajoitteisiin kontrastina yhteiskuntaa stimuloivat kehitystoimet luovat rahan kiertokulkua sekä uusia mahdollisuuksia markkinoille esimerkiksi korkojen mataltamisen myötä. Euroopan komission kehittämistä valvontamenetelmistä sekä -regulaatioista listataan myös mahdollisuudeksi samankaltaisen tilanteen ennaltaehkäisykyky.

Kootaan yhteenvedon tekijät SWOT-analyysitaulukkoon sopiville alueille:

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> - Stimuloivat elvytystoimet: talouden kehittäminen, kannattavuus 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> - Talouskuripolitiikka: Heikentynyt talous, kannattavuuden lasku
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> - Stimuloivat elvytystoimet: uudet mahdollisuudet - kriiseistä oppiminen, säätely 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> - Talouskuripolitiikka: markkinatekijöiden epävarmuus, epävarma talouskasvu

Taulukko 2. Legislatiivisten tekijöiden SWOT-analyysi.

4 Ekonomiset tekijät

Vaikka taloudelliset poikkeustilat nimensä mukaisesti perustuvat ekonomisiin tekijöihin, jotka näin omaavat PESTEL-osa-alueista eniten merkitystä, pidin tärkeänä käydä ensin läpi tilanteille olennaiset hallinnolliset muutokset. Tämän myötä osa-alueen analyysissä voidaan puhtaasti ekonomisten tekijöiden lisäksi tarkastella, miten hallinnolliset muutokset heijastuvat taloudessa.

4.1 Poikkeustilojen syntytekijät: Talouskasvu ja bruttokansantuote

Taantuma määritellään usein pitkittyneenä talouskasvun hidastumisena tai negatiivisena kehityksenä. Manfred Gärtner (2016, s. 36–39) määrittää taantumana markkinatilana, jona valtion reaalin bruttokansantuote (lyhennetään BKT) vähenee suhteessa nykyhetkellä työvoimalla ja pääomalla mahdolliseen tuloon. BKT:n kehittymisellä on lineaarinen yhteys sen kysyntään, ja näin ollen kysynnän ollessa vähäistä taloudellisen tilan indikaattorina usein käytettävä BKT heijastaa heikkoja lukemia negatiivisena talouskasvuna ja mahdollisesti taloudellisena taantumana (Gärtner, 2016, s. 36–39).

Vaikka tässä tutkielmassa on tähän asti keskitytty valtion sisäisiin tekijöihin, on BKT:n tarkastelussa tärkeää huomioida myös ulkoinen kysyntä ja siihen vaikuttavat tekijät. Vaikka tähän kysyntään vaikuttaa suuri määrä erilaisia tekijöitä, kuten myöhemmin tutkielmassa käsiteltävät viennin laatu ja innovatiivisuus, pidin tämänhetkisessä maailmantilassa merkittävimpinä tekijöinä tähän osioon erilaisia negatiivisia tapahtumia. Tästä esimerkkinä globaalien konfliktit, niiden intensiivisyydet ja miten ne vaikuttavat liitännäisten tahojen BKT:hin. Yleisesti BKT:n negatiivinen kehitys kasvaa suhteessa konfliktien kuolonuhrien populaatiosuhteen kasvuun (Mueller & Tobias, 2016, s. 3).

Kuten tutkimuksen taustoissa kuvailtu, Suomen talouden on katsottu vaipuneen taantumaan vuonna 2022. Vuonna 2023 Suomen BKT:n kehitys oli negatiiviset -1,5 % (Tilastokeskus, 2024b), jonka kehitykseen vaikuttava kysyntä on lähivuosina kokenut muutoksia vallitsevan maailmantilan takia. Yksi tekijöistä on Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sen

aiheuttamat kansainvälisesti Venäjälle asetetut pakotteet. Kyseisen konfliktin ja BKT:n voidaan katsoa olevan korrelaatiossa Muellerin ja Tobiasin (2016) kuvaelman mukaisesti, sillä pakotteiden myötä vienti Venäjälle on vähentynyt merkittävästi ja näin myös vähentänyt BKT:tä ja sen kysyntää.

4.2 Inflaatio ja sen tuottama operatiivinen heikentyminen

Taantumille, lamoille sekä finanssikriiseille on yleistä osakekurssien laskut sekä kulutus-
hyödykkeiden hinnannousut. Nämä muutokset kielivät rahan arvon laskemisesta eli inflaatiosta. Inflaation katsotaan olevan yleisesti globaali tapahtuma, jossa suurin osa maailmasta yleensä seuraa samanlaista kehitystä. Ciccarellin ja Mojonin (2010) toteuttaman tutkimuksen esittämä globaali inflaatiokäyrä vastaa keskimääräisesti noin 70 % maailman inflaation vaihtelusta (Ciccarelli & Mojon, 2010, s. 534), josta voidaan johtaa valtioiden yleisesti olevan toisistaan vaikuttuneita. Näin ollen BKT:n kehityksen tapaan inflaatiotakin seurattaessa on tärkeää pitää mielessä myös tarkasteltavan tahon ulkoiset tekijät.

Inflaatio aiheuttaa erilaisia haittavaikutuksia vaikuttuneille tahoille. John Boydin ja muiden (2001) tuottaman artikkelin mukaan inflaatioasteen kasvaminen johtaa rahan kiertokulun vähenemiseen; lainoja myönnetään vähemmän, pitkän aikavälin taloudellisia aktiviteetteja ja kasvuoperaatioita toteutetaan vähemmän ja finanssisektorit suoriutuvat heikommin (Boyd ja muut, 2001, s. 223–225). Näiden vaikutusten takia yritysten kasvutoimet ja näin lopulta myös BKT:n kasvu vähenee.

Inflaation mittarina pidetään usein kuluttajahintaindeksiä, joka kuvaa kulutustuotteiden hinnankehitystä ajan myötä. Tilastokeskuksen (2024c) datan mukaisesti kuluttajahintaindeksi on vuoden 2022 alusta kasvanut noin 13 % indeksipisteyksikköinä. Tämä merkitsee kulutustuotteiden ja materiaalien hinnannousua, ja näin ostovoiman heikkenemistä sekä kotitalouksissa ja yrityksissä. Näistä vaikutuksista seuraa luonnollisesti kuluttajien pienempi kulutus ja yritysten vähemmät kasvutoimet.

4.3 Ekonomisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto

Ekonomisilla tekijöillä ei niiden poikkeustiloissa ole merkittäviä positiivisia puolia, sillä nämä yllä kuvaillusti yleensä johtavat suoraan kyseiseen tilanteeseen. Sillä reaalin BKT tyypillisesti laskee tämänkaltaisina aikoina, luonnollisesti myös sen kaupankäynti heikkenee. Näin ollen BKT:n vaikutukset merkitään SWOT-aulukkoon heikkoutena.

Kuten luvussa laajalti kuvailtu, vallitseva maailmantilanne on merkittävä ekonomisen tekijä. Globaalien trendien sekä konfliktien vaikutukset tekevät Suomen talouskasvusta ulkoisesti vaikuttavan ilmiön. Tilanteen globaalius sisältää SWOT-aulukon jokaiseen lokeroon sopivia tekijöitä. Vahvuutena voidaan mainita ympäristön samankaltainen tila pienemmällä verrannollisella vaikutuksella juuri Suomeen, mutta toisaalta heikkoudeksi ulkoisen kysynnän väheneminen. Uhaksi nimettäkään tilanteen paheneminen esimerkiksi jännitteiden purkautuessa konflikteina, ja mahdollisuuksiin tilanteen muuttaminen esimerkiksi Venäjän pakotteilla pyrkien painostamaan konfliktin loppumista.

Viimeiseksi heikkoudeksi nimettäkään Inflaatio ja sen haitat. Finanssisektorin huonontuneessa suoriutumisessa kärsii yllä kuvailtujen tapojen lisäksi Suomen sijoitettavuus, ja ostovoiman heiketessä sekä kuluttajille että yrityksille kaupankäynti yleisesti vähenee.

Kootaan yhteenvedon tekijät SWOT-analyysitaulukkoon sopiville alueille:

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> - Globaalit tekijät: verrannollisen impaktin vähemmyys 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> - Globaalit tekijät: BKT:n heikentyminen - Inflaatio: haittatekijät, ostovoima
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> - Globaalit tekijät: tilanteen muuttaminen 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> - Globaalit tekijät: tilanteen paheneminen

Taulukko 3. Ekonomisten tekijöiden SWOT-analyysi.

5 Sosiaaliset tekijät

Sosiaalisilla tekijöillä tarkoitetaan taloudellisen poikkeustilan heijastumia yhteiskuntaan, tarkemmin yleissosiaaliseen ilmapiiriin sekä julkisiin hyödykkeisiin. Tässä luvussa tunsin Suomen kansalaisena luonnollisimpana lähestymistapana analysoida ensin valtion nykyhetkistä asiakokonaisuutta, ja sitten verrata esittämiäni havaintoja teoriaan.

5.1 Palveluiden yksityistäminen ja valtionomaisuuden myyminen

Kuten tutkimuksen taustoissa mainittu, hallitus pyrkii pysäyttämään velkasuhteen kasvamisen erilaisilla leikkauksilla sekä investoinneilla. Menojen vähentämiseksi sekä investointitoimien rahoittamiseksi pääomaa kerätään leikkaamalla rahoitusta ja valtionosuuksien myymisellä moniin julkisiin palveluihin (Valtioneuvosto, 2024, s. 4). Esimerkiksi leikkauksista nostettakoon terveydenhuollon hallinnointi, jonka sairaalaverkon leikkauksien myötä muun muassa yöpäivystyksiä lopetetaan usealla paikkakunnalla (Paukkeri, 2024).

Investointi- sekä leikkaushankkeiden lisäksi julkisten palveluiden ylikuormittumista on pyritty purkaa työtaakan jakamisella yksityisille tahoille. Palaten terveydenhuollon hallinnointiin, nykyinen hallitus on pidentänyt hoitotakuita kasvattaen enimmäistä odotusaikaa hoidolle, ja vuonna 2024 yksityislääkärikuluista maksettiin kela-korvauksia 53 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisenä vuonna (Kela, 2024).

Yhteiskunnallisten palveluiden yksityistämisen on mahdollisia hyötyjä sekä haittoja yhteiskunnalliselle hyvinvoinnille. Toronton yliopiston Joseph Heath (2023) väittelee artikkelissaan hellävaraisen yksityistämisen puolesta, esittäen että kehittyvässä ympäristössä entuudestaan valtion omistamista palveluista voidaan luoda terveellisesti kilpailevia aloja, ja että esimerkiksi palveluiden osittaisella yksityistämisen niiden kuluja voitaisiin (Heath, 2023, s. 59). Heathille vasta-argumenttina Yorkin yliopiston Martin O'Neill (2023) esittää yksityisen voiton tuomisen julkiseen palveluun luovan sen käyttäjille ylimääräisiä kuluja, mahdollistavan palvelun laadun heikkenemisen sekä muiden seikkojen muassa demokraattisen järjestelmän vaikutusvallan vähenemiseen (O'Neill, 2023, s. 155–159).

5.2 Työttömyys ja muuttuva väestödemografia

Taantumien pitkittyessä ja sen tässä tutkimuksessa kuvailtujen vaikutteiden ilmetessä populaatiorakenne käy läpi erilaisia muutoksia. Pidän merkityksellisimpinä käsitellä suomalaisten työllisyysasteen ja tulonjakotilaston muutokset. Suomalaisten työllisyysaste on noin kahden vuoden kasvuajan jälkeen taantumien alkukvartaalin (Q3 2022) aikoihin laskuun. Trendiluku on taantumien alusta lähtien pudonnut noin kolme prosenttia, jatkaen vähentymistään (Tilastokeskus, 2024d).

Seuraava käsiteltävä väestödemografia on tulonjakotilasto, ja erityisesti kasvava pienituloisuusaste. Pienituloiseksi määritellään vuosittaisen mediaanitulon sekä kotitaloudessa elävien henkilöiden mukaisesti (Tilastokeskus, 2023a). Kyseisesti luokiteltavien henkilöiden lukumäärä on kasvanut vuodesta 2020 lähtien. Merkittävimpänä kasvuna pienituloiseksi luokiteltavuudessa on maahanmuuttajataustainen väestö (Tilastokeskus, 2023a), josta voidaan päätellä poikkeustilan lisäävän taloudellista sekä etnistä epätasa-arvoa.

Työttömyydellä kasvulla on erilaisia ulottuvuuksia. Taantumien aikana matalalle koulutettujen työläisten työnmenetys on korkeataitoisia työläisiä tavanomaisempaa, ja näinä aikoina työläisten koulutusvajeen on tyypillistä kasvaa (Berghammer & Adserà, 2022, s. 376–381). Berghammerin ja Adseràn (2022) analyysissä todetaan myös vuoden 2008 finanssikriisin työnmenetyksidataa tarkastellen, että työnmenetyksessä vaikuttunein ryhmä oli kouluttautumisen tasosta huolimatta nuoremmat työläiset (Berghammer & Adserà, 2022, 381).

5.3 Sosiaalisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto

Yhteiskunnan populaation ja sille suunnattujen julkispalveluiden muutokset näkyvät kaupallisessa merkityksessä monipuolisesti investointimahdollisuuksina, mutta toisaalla potentiaalinen menettämisenä sekä kannattavuusriskeinä.

Valtionomaisuuden myymisellä sekä palveluiden yksityistämisillä luodaan hallituksen investointihankkeiden mahdollistavan pääoman lisäksi ulkoisia sijoitusmahdollisuuksia erilaisiin palveluihin. Tämän lisäksi Heathin (2023) argumentin mukaisesti yksityisten toimijoiden tuominen julkiselle alalle voi kilpailun myötä parantaa palvelua tai tehdä siitä edullisempaa. Toisaalta O’Neillin (2023) argumenttien mukaisesti yksityistyttyään heikenevä palvelu voi luoda vähemmän arvoa, ja näin potentiaalista pääomaa. Lisäten tähän poliittisen järjestelmän vaikutusvallan heikkeneminen sekä sen pääomavirtojen väheneminen, yksityistäminen luokitellaan SWOT-aulukossa O’Neillin argumenttien mukaisesti sekä heikkouksiin että uhkiin ja Heathin argumenttien mukaisesti vahvuuksiin sekä mahdollisuuksiin.

Vaikka yksityistyvät julkis palvelujen alat avaavat ovia kaupallisille toimijoille, on ostovoimaltaan heikentynyt ja muutoinkin kohonneen riskin populaatio normaalitilaan verrattuna heikompi kohdeyleisö. Väestödemografiset muutokset näkyvät muun muassa heikompana tuotteiden ja palvelujen tuottokykyinä, kulutuskyvykkyytenä sekä Suomeen sijoittavien näkökulmasta kannattavuusriskeinä. Näistä syistä väestödemografiset muutokset kirjataan SWOT-aulukkoon heikkouksina.

Kootaan yhteenvedon tekijät SWOT-analyysitaulukkoon sopiville alueille:

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yksityistäminen: investointimahdollisuuksia - Yksityistäminen: pääomaa investointihankkeisiin, säästö 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yksityistäminen: poliittisen järjestelmän heikkeneminen - väestödemografia: heikentynyt kohdeyleisö, kannattavuusriski
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yksityistäminen: kilpailu, parempi palvelu 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yksityistäminen: julkis palvelujen arvon heikkeneminen

Taulukko 4. Sosiaalisten tekijöiden SWOT-analyysi.

6 Teknologiset tekijät

Teknologisten tekijöiden analysoinnissa ei etusijalla tule niinkään teknologisten seikkojen muutokset, vaan pikemminkin muiden osa-alueiden tapahtumat teknologisella tasolla. Valitsin tärkeimmiksi tarkasteltaviksi tekijöiksi logistiset palvelut, innovoinnin ja automaation.

6.1 Logistiset palvelut

Ekonomisten tekijöiden analyysissä nostettiin esimerkkinä Kreikan finanssikriisin aikaista politiikkaa sen samankaltaisuuksissa Suomen nykyhetkisiin linjauksiin sekä vaikutuksiin. Myöhempinä vuosina Kreikka on jatkanut vaikeaa ekonomista kehitystä, ja yksi vaikuttuneimmista sektoreista on logistiikka-ala (Folinas ja muut, 2018, s. 1–9). Kolmannen osapuolen logistiikkapalveluala on kokenut Kreikassa kriisin myötä ja siitä lähtien muun muassa merkittävän laskun tilauksissa sekä niiden peruututusten kasvussa, alan negatiivisesti kehittyessä noin 24 % finanssikriisin jälkeisinä vuosina vuoteen 2016 saakka (Folinas ja muut, 2018, s. 9).

Christopher ja Holweg (2011) tarjoavat globaaleja esimerkkejä taloudellisten poikkeustilojen vaikutuksista logistiikkasektoriin. Kreikan tapaisesti yleinen tuote- ja palvelukysyntä ja näin niille tarvittavien logististen palvelujen tarve putosi merkittävästi globaalisti, mutta sen lisäksi moderneissa markkinafluktuatioissa on havaittu intensiteetiltään sekä frekvenssiltään kasvavasti muutoksia esimerkiksi valuutanvaihtokursseissa sekä materiaali- ja energiakuluissa (Christopher ja Holweg, 2011, s. 65).

Logistiikka-alan vaikeuksia on havaittu viime vuosina Suomessakin, sekä logistiikka-alan yritysten että yleisesti yritysten logististen puitteiden osilta. Solakiven ja muiden (2023, s. 17–23) toteuttamassa selvityksessä todetaan COVID-19 pandemian ja Suomen nykyhetkisen taantuman aikana yritysten logistiikkakustannusten kasvaneen, ja yleismielipiteen mukaan logististen olosuhteiden huonontuneen, ja poliittisen epävakauden riskin kasvaneen.

6.2 Innovointi ja automaatio

Innovaatiolla, yksinkertaisimmillaan määritettynä uuden keksimisellä, on taloudellisissa poikkeustiloissa monenlaisia rooleja. Uusilla tuotteilla tai palveluilla yritykset voivat vastata vähenevään kysyntään, mutta myös säästää operointikuluissa prosessi- ja organisaatiomuutosten avulla. Petersin ja muiden (2022, s. 1474) tuottamassa analyysissä todetaan, että taantumien aikana uusien tuotteiden tuottaminen on tehokkaampaa kuin vanhojen tuotteiden. Artikkelissa todetaan myös, että prosessi-innovaatiot, kuten säästöhaikuiset organisaatiolliset muutokset tapaavat tuottaa irtisanomisia ja näin työttömyyttä (Peters ja muut, 2022, s. 1475).

Petersin ja muiden (2022) kuvailema tehokkuushyöty on todettu globaalisti, ja arvontuontiprosessien automatisaatio tunnetaan yhtenä taloudellisten poikkeustilojen työvoiman syrjäyttäjänä. Tähän vertailtavaksi kehittyväksi alaksi voidaan nimetä algoritmisen hallinnointi (englanniksi algorithmic management), joka voidaan määritellä digitaalisena työn optimoimisena, arvioimisena sekä ohjaamisena (Schaupp, 2022, s. 312). Schauppin (2022, s. 324) artikkelin mukaan algoritmisen hallinnoinnin viimeaikainen kehitys on tehnyt sen säästömallista ekonomisesti prosessiautomaatiota tehokkaampaa ja näin sitä syrjäyttävää. Näin ollen tehokkuutta parantavaa innovaatiota voidaan myös toteuttaa työvoimaa syrjäyttämättä.

6.3 Teknologisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto

Käsitellyissä teknologisissa tekijöissä eniten merkitystä on vähentyvällä kysynnällä ja saatavilla olevilla resursseilla. Kolmantena teknologisenä tekijänä voitaisiin mainita logististen palveluiden lisäksi muutoinkin kasvavat operointikustannukset, jotka jo valmiiksi pienenevän voittomarginaalin edessä pakottavat yrityksiä uudelleenajattelemaan liikestrategiaansa muiden tekijöiden joukossa. Päälimmäiseksi ajatukseksi osiosta muodostui, että logistiikka-alan esimerkillä hupenevaan voittoprosenttiin vastaukseksi voitaisiin ehdottaa yleisesti innovointia kohdekohtaisesti siihen missä sitä tarvitaan.

Logistiikka-alan ongelmat ja niiden painava merkitys aiheuttavat Christopherin ja Holwegin (2011, s. 65) mukaan kasvavan toimitusketjurisikin. Korkeampi riskitaso, vähenevä ky-syntä sekä korkeammat menot johtavat muiden tutkielmassa käsiteltyjen tekijöiden muassa palvelujen hinnannousuun. Nämä logistiset muutokset kirjataan SWOT-tauluk-koon heikkoutena. Valtakunnallisten logististen resurssien, kuten sen infrastruktuurin, ylläpito ja kehitys on kuitenkin tärkeä julkinen investointikohde, ja Solakiven ja muiden (2023) selvityksessäkin mainitaan nykyisen hallituksen panostavan näihin resursseihin inves-tointitoimissaan. Nämä kirjataan SWOT-tauluk-koon vahvuutena olosuhteiden paranta-misena ja julkisen sektorin työmahdollisuuksina.

Kuten luvussa kuvailtu, muuttuva liikeympäristö pakottaa yrityksiä kehittymään sen mu-kana kehittäen niiden arvonluontia joko myyntiä kasvattaen tai kuluja vähentäen. Inno-vaatiolla on mahdollista kehittää uudenlaisia tuotteita ja palveluita muuttaen tai jopa mullistaen yrityksen tilanteen, parantaen vientiä tai voittomarginaalia. Kuten prosessi-automatisaatiosta kuvailtu, on tilanteessa kuitenkin riskinä työvoiman menettäminen ja näin mahdollisesti jopa riippuvaisuus kolmannen osapuolen teknologiaan. Nämä tekijät kirjataan SWOT-tauluk-koon niille sopiviin sarakkeisiin: mahdollisuuksiksi uuden tarjon-nan ja tilanteen muuttamisen mukaan, uhiksi työvoiman korvaamisen kannalta ja vah-vuuksiksi tämän vaihtoehtojen ja tehokkuuden optimisaation mukaan.

Kootaan yhteenvedon tekijät SWOT-analyysitauluk-koon sopiville alueille:

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innovaatio: optimisaatio, automa-tisaation vaihtoehdot - Logistiikka: olosuhteiden kehitys, työmahdollisuudet 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Logistiikka: riskin & kulujen kasvu
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innovaatio: uusi tarjonta, läpimur-rot, muutos tilanteeseen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innovaatio: automatisaatio, työt-tömyyden kasvu

Taulukko 5. Teknologisten tekijöiden SWOT-analyysi.

7 Ekologiset tekijät

Viimeisenä osa-alueena käsiteltävät ekologiset tekijät koskevat suurimmilta osin kestävä kehityksen edistämistä yrityksissä ja hallinnoivalla tasolla niiden fyysisissä vaikutteisissa ympäristöissä. Suurimmat tämänhetkiset ilmiöt globaalissa liikeympäristössä kohdistuvat muun muassa vihreään siirtymään, ekosysteemien turvaamiseen ja kestävien tuotanto-kulutussuhteen edistämiseen. Kohdistan analyysini näihin tavoitteisiin liittyvien ilmiöiden lisäksi osa-alueeseen liittyvään yleissosiaaliseen ilmapiiriin.

7.1 Legislaatio ja sosiaalinen näkemys ekologiaan

Vihreän siirtymän ympäristö- ja ilmastotavoitteita on pyritty edesauttamaan regulaatiolla ja legislaatiolla. Yksi esiteltävä järjestelmä on Emissions Trading Scheme ETS, jossa saastuttavia tahoja sanktioidaan niiden päästömäärien perusteella kannustaen niitä vähentämään saasteiden erittämistä (Butcher & Stilwell, 2009, s. 108–109).

Tämä lähestymistapa tuottaa ongelmia taloudellisissa poikkeustiloissa rahaliikenteen hidastuessa ja resurssien vähetessä, kun säästökohteet kohdistuvat usein ympäristöön ja ekologiaan. Ekonomisessa mielessä sosiaalisissa ilmapiireissä ekologiset tekijät omaavat verrallisen vähäisesti painoarvoa, mikä tekee niistä tyypillisesti kompromisoitavan aihealueen. Schumin (2012, s. 45) tuottaman analyysin mukaan EU:ssa poliittisen ilmasto-keskustelun vakavuus ja progressiivisuus on vahvoissa kytköksissä BKT:n kehitykseen, ilmastokestävän legislaation tärkeyden menettäen yleissosiaalista arvoaan ekonomisesti heikkoina aikakausina. Näin ollen ETS:n tapaiset kuluja nostavat järjestelmät keräävät epäsuosiota ja ovat epätodennäköisempiä poliittisia prioriteetteja.

Suomalaisena esimerkkinä kehittyvästä tästä voidaan tarkastella WWF:n (2023) poimintoja nykyisen hallitusohjelman ilmastolinjauksista. Ohjelmassa olennaisia ekologisia päätöksiä on lykätty, maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma osoittaa vakavia puutteita ja yleisesti ilmastoasioiden taloudellinen ohjaus puuttuu kokonaan (WWF, 2023).

7.2 Dynaaminen ympäristöystävällisyys ja sen kaksipuolisuus

Butcherin & Stilwellin (2009, s. 108) artikkelissa mainitaan negatiivisen ekonominen kehityksen sekä ilmastopäästöjen välinen korrelaatio. Ilmiö on globaalisti havaittavissa taoudellisten poikkeustilojen aikana, ilmaston saastetasojen dynaamisesti laskiessa taouduskasvun mukana. Toinen tutkittu esimerkki voidaan esitellä Kaliforniasta, jonka ilmastodataa analysoidaan Davisin (2012) artikkelissa. Ilmastodatasta voitiin johtaa useita korrelaatioita, kuten työttömyyden kasvun ja hiilidioksidipäästöjen välillä. Osavaltion työttömyyden kasvaessa vuosina 2006–2010 noin 7,5 %, typpi- ja hiilidioksidikonsentraatiot ilmakehässä putosivat 16,8 % ja 12,2 % (Davis, 2012, s. 1953).

Vaikka poikkeustilojen aikaiset päästöjen vähenemiset kuulostavat pinnallisesti positiiviselta ilmiöltä, eivät ne tarjoa vaihtoehtoa kestävään kehitykseen. Butcher & Stilwell (2009, laita sivu tähän) argumentoivat, ettei ilmiö tee tuotteista tai palveluista kestävämpiä vaan sitä vastoin osakseen tekevät ETS:tä kasvavan kalliin järjestelmän, esimerkiksi kasvavien poliittisten kuluja myötä. Ilmiö myös altistaa viherpesulle, yritysten esittäessä pieneneviä päästötasoja kestäväna toimintana todellisen tekijän eli kysynnän vähenemisen sijasta.

Suomen kasvihuonekaasupäästöt ovat historiallisesti seuranneet ilmiön kanssa samantilaista kehitystä. Miljoonien tonnien hiilidioksidipäästöjen pudotuksia on voitu havaita 90-luvun laman aikaan, vuoden 2008 finanssikriisin aikana, COVID-19 pandemian aikana sekä vuodesta 2022 lähtien nykyisen taantuma-ajan myötä (Tilastokeskus, 2023b).

7.3 Ekologisten tekijöiden kaupallinen merkitys, yhteenveto

Ekologisen liiketoiminnan harjoittaminen ja siihen siirtyminen perinteisestä toimintamallista luo varhaisille käyttöönottajille ylimääräisiä kuluja. Aikoina, joina rahan kierto- kulku on jo itsessään vähissä ja säästökohteet kasvavat, koetaan ympäristöregulaatio usein taouduskasvun esteenä tai hidasteena.

Ekologisen kehityksen voidaan katsoa hidastuvan taloudellisissa poikkeustiloissa sen kielteisen näkökulman kasvaessa Schumin (2012) analyysin mukaisesti, ja näin madaltuvan prioriteettitaso ja aihealueen vakavan sosiaalisen sekä poliittisen keskustelun vähetessä legislaation etenemisestä tulee vaikeampaa. Olettaen että kehityksen hidastumisesta huolimatta pyrittäisiin pysymään vuoden 2030 ilmastotavoitteissa, voidaan Schumin (2012) kuvaileman ilmiön katsoa viivytävän sekä hankaloittavan tulevaisuudessa vääjäämätöntä muutosta. Tämä voisi näkyä tavoiteajankohdan lähestyessä esimerkiksi tiukentuvana aikatauluna kehitystyölle, siirtymän regulaationa ja muina ongelmina, jotka lopulta johtaisivat hukattuun potentiaaliseen kehitykseen ja pääomaan. Ilmiö kirjataan SWOT-aulukkoon heikkoutena kehityksen hidastuessa, ja uhkana tiukentuvana tavoitteiden aikatauluna.

ETS:n tapaiset sanktiojärjestelmät perustuvat saastuttamisen määrään, mikä voidaan sitoa tuotannon ja näin kysynnän määrään. Davisin (2012) kuvaileman ilmiön mukaan kysynnän vähenemisen myötä tuotanto laskee, ja näin myös saasteiden erityis. Näin ollen voidaan ajatella, että vähentyneen saastuttamisen sanktiomäärä laskisi vapauttaen vaihtoehtoiskustannuksia muuhun käyttöön, kuten innovaatioon. Kasuvat ekologiset kulut voivat itsessäänkin olla ajava tekijä vihreään siirtymään ja sen edellyttämään tuote- ja prosessi-innovointiin. Vähenevät sanktiokulut kirjataan SWOT-aulukkoon vahvuutena ja kasuvat ekologiset kulut mahdollisuutena.

Kootaan yhteenvedon tekijät SWOT-analyysitaulukkoon sopiville alueille:

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> - Päästöjen väheneminen: pienemmät sanktiot 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> - Sosiaalinen ja poliittinen näkemys: kehityksen hidastuminen
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> - Kasuvat ekologiset kulut: kannustin vihreään siirtymään 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> - Sosiaalinen ja poliittinen näkemys: ajalliset resurssit, hukattu potentiaali

Taulukko 6. Ekologisten tekijöiden SWOT-analyysi.

8 Yhteenveto

Kirjallisuuskatsauksen lopulla on tutustuttu laajasti taloudellisen poikkeustilan vaikuttamiin osa-alueisiin ja niiden tekijöihin Tutkimuskysymysten mukaisesti tutkimusvastaukset voidaan esittää sosiaalisesti, ekonomisesti sekä hallinnollisesti:

Ekonominen taso

BKT laskee. Kysyntä vähenee, mikä johtaa hintojen nousuun. Tästä seuraa muun muassa rahaliikenteen väheneminen, rahan arvon laskeminen ja yleinen resurssien väheneminen. Suuri osa esitellyistä vaikutuksista osa-alueissa liittyy resurssipulaan, jonka heijastumia tekijät ovat.

Hallinnollinen taso

Vähenevät resurssit pakottavat toimiin hallinnollisen järjestelmän ylläpitämiseksi. Riippuen saatavilla olevista resursseista, tilannetta pyritään parantamaan legislaatiolla sekä erilaisilla hankkeilla. Myös hallinnolliset toimet vaikuttavat jokaisella osa-alueella, joko kehittämällä tai rajoittamalla.

Sosiaalinen taso

Ekonomiseen tasoon reagoinut hallinnollinen taso vaikuttaa toimillaan sosiaaliseen tasoon. Vaikutukset näkyvät sosiaalisen ilmapiirin muutoksina ja demografisina muutoksina, kuten työttömyyden kasvuna. Nämä ilmiöt vaikuttavat muihin tasoihin, esimerkiksi poliittisen epätasapainon kasvuna ja ostovoiman heikentymisenä.

8.1 Heijastus tutkimustavoitteisiin

Tutkielman edetessä sujuva tutkimistapa käänsi analyysin lähestymistavan. Suomalaista avaintietoa liitettiin globaalisti esiintyviin ilmiöihin, vaikka tutkimustavoitteissa pääpaino oli Suomen tilanteella. Tutkielmaan saamassani ohjeistuksessa painotettiin tieteellisten

lähteiden tärkeyttä ja määrää, ja arvioin alkuperäisen lähestymistavan olleen lähteiltään painottunut tilastokeskuksen ja valtioneuvoston tapaisiin hallinnollisiin elimiin. Tämän takia näen muutoksen tutkielmalle positiivisena.

Lähestymistavan muutoksesta huolimatta Suomen tilanne ja kaupallinen näkökulma saatiin mielestäni hyvin viestittyä. Aiheen rajauksissa mainitut investointiaspektit vähenivät maininnoiltaan tutkielman edetessä, mutta SWOT-analyysiin tiivistetyt tekijät sopivat mielestäni PESTEL-analyysin tyypillisen käyttötarkoituksen kannalta investointikannattavuuden tarkasteluun. Osa-alueiden tarkastelulla pyritään ymmärtämään, minkälaisia mahdollisuuksia maassa on ja mitä varjopuolia se sisältää: ”miksi, tai miksei, tänne kannattaisi sijoittaa *juuri nyt?*”

8.2 Pohdinta, tulevaisuus

Pidän tutkimusta luotettavana, sillä tutkielmassa kuvailtuista ilmiöistä löytyi runsaasti samankaltaisia ja sellaisiin löytöihin päätyneitä lähteitä. Taloudelliset poikkeustilat ovat suhteellisen usein toistuva ilmiö, jonka tekijöitä on useiden toistojen seurauksena pystytty kattavasti analysoimaan.

Taloudellisissa tekijöissä esitelty kuluttajahintaindeksi on palautunut taantumien alun huomattavasta muutoksesta historiallisesti tavallisempiin arvoihin viimeisen puolen vuoden aikana. Nykyisen hallituksen talouskuripolitiikka on tehnyt merkittäviä leikkauksia valtion kuluihin, mikä pitäisi vähentää valtionbudjetin alijäämää. Kyseisen politiikan tapaisia elpymiseen tähdättyjä toimia on toteutettu Suomessa, ja moni avainluku näyttää hentoja vastaavia merkkejä. Poikkeustila on kuitenkin hyvin globaalisti vaikuttanut ilmiö, eivätkä poliittinen tasapaino tai globaalit jännitteet näytä paljoa rauhoittavia merkkejä ainakaan hetkeen. Näin ollen vertaan arviossani Suomen ekonomisesta tulevaisuudesta tilannetta vuoden 2008 finanssikriisiin, jossa edeltäneen kasvuajan ansiosta ilmiö vastaanotettiin globaalisti verrattuna kohtuullisen hyvin. Mikäli globaaleita jännitteitä purkautuisi tai maailmantalous kokisi merkittäviä iskuja, olisiko Suomi ehtinyt pois kiven alta? Sanontaa lainaten näen uhan ojana tai allikkona, riippuen siitä missä seistään.

Lähteet

- Bartl, M. & Karavias, M. (2017). *Austerity and Law in Europe: An Introduction*. Journal of law and society. Noudettu osoitteesta <https://onlinelibrary-wiley-com.proxy.uwasa.fi/doi/epdf/10.1111/jols.12011>
- Berghammer, C. & Adserà, A. (2022). *Growing inequality during the Great Recession*. Acta Sociologica. Noudettu osoitteesta <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/00016993221083226>
- Boyd, J., Levine, R. & Smith, B., (2001). *The impact of inflation on financial sector performance*. Journal of Monetary Economics. Noudettu osoitteesta <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwLh3/search/details/buhu-jho4vf?db=afh%2Cufh%2Cbwh%2Clxh%2C8gh%2Cnlebk%2Cbsu%2Ceric%2Ctrh%2Cpdh%2Cmedm%2Cddu&isDashboardExpanded=true&limiters=None&q=The%20impact%20of%20inflation%20on%20financial%20sector%20performance>
- Butcher, B. & Stilwell, F. (2009). *CLIMATE CHANGE POLICY AND ECONOMIC RECESSION*. Journal of Australian Political Economy. Noudettu osoitteesta <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwLh3/viewer/pdf/27bp4b7nyn>
- Christopher, M. & Holweg, M. (2011). *"Supply chain 2.0": managing supply chains in the era of turbulence*. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management. Noudettu osoitteesta https://www.researchgate.net/profile/Matthias-Holweg/publication/235308363_Supply_Chain_20_Managing_supply_chains_in_the_era_of_turbulence/links/56635eec08ae192bbf8ef066/Supply-Chain-20-Managing-supply-chains-in-the-era-of-turbulence.pdf?sg%5B0%5D=started_experiment_milestone&origin=journalDetail

- Ciccarelli, M. & Mojon, B. (2010). *Global inflation*. The review of economics and statistics. Noudettu osoitteesta <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwlh3/viewer/pdf/u32kkyesen?route=details>
- Davis, M. (2012). *Recessions and Health: The Impact of Economic Trends on Air Pollution in California*. American Journal of Public Health. Noudettu osoitteesta <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwlh3/viewer/pdf/ufc5rpygmn>
- Ferran, E., Hill, J., Moloney, N. & Coffee, J. (2012). *The Regulatory Aftermath of the Global Financial Crisis*. Cambridge University Press. Noudettu osoitteesta <https://ebook-central-proquest-com.proxy.uwasa.fi/lib/tritonia-ebooks/reader.action?docID=1057525>
- Fisher, S. (2023). *Why majoritarian governments win and lose: UK elections since 1922*. Oxfordin yliopisto. Noudettu osoitteesta <https://www.sociology.ox.ac.uk/publication/1337918/crossref>
- Folinas, D., Tsolakis, N. & Aidonis, D. (2018). *Logistics Services and Economic Recession in Greece: Challenges and Opportunities*. MDPI Open Access Journals. Noudettu osoitteesta <https://www.mdpi.com/2305-6290/2/3/16>
- Gärtner, M. (2016). *Macroeconomics*. Pearson education limited.
- Heath, J. (2023). *Anodyne privatization*. Erasmus Journal for Philosophy and Economics. Noudettu osoitteesta <https://www.ejpe.org/journal/article/view/800/612>
- Jannils, Ł. (2021). *The concept of political instability in economic research*. *International Journal of Management and Economics*. Noudettu osoitteesta <https://sciendo.com/article/10.2478/ijme-2021-0016>

- Kela. (2024). *Yksityislääkärin vastaanoton kustannuksia korvattiin tammi–marraskuussa 2024 noin 53 miljoonaa euroa enemmän kuin vuotta aikaisemmin*. Noudettu osoitteesta <https://tietotarjotin.fi/uutinen/945364/yksityislaakarinvastaanoton-kustannuksia-korvattiin-tammi-marraskuussa-2024-noin-53-miljoonaa-euroa-enemman-kuin-vuotta-aikaisemmin?q=yksityisl%C3%A4%C3%A4k%C3%A4rik%C3%A4yynnit>
- Maailmanpankki. (2022). *Political Stability and Absence of Violence/Terrorism: Estimate – Finland*. Noudettu osoitteesta <https://data.worldbank.org/indicator/PV.EST?end=2022&locations=FI&start=1996>
- Mueller, H. & Tobias, J. (2016). *The cost of violence: Estimating the economic impact of conflict*. International Growth Centre. Noudettu osoitteesta https://www.theigc.org/sites/default/files/2016/12/IGCJ5023_Economic_Cost_of_Conflict_Brief_2211_v7_WEB.pdf
- Oikeusministeriö. (2023). *Eduskuntavaalit 2023*. Noudettu osoitteesta https://tulospalvelu.vaalit.fi/EKV-2023/fi/tulos_kokomaa.html
- O’Neill, M. (2023). *Public Provision in Democratic Societies: Reasons to Reject Privatization*. Erasmus Journal for Philosophy and Economics. Noudettu osoitteesta <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwlh3/viewer/pdf/3ni3gu353z?auth-callid=a7574a3a-4e90-4aef-ad64-f0d7941490f2&auth-callid=a9bc97e9-47d7-462e-b05d-1dcc87bc2bd5>
- Paukkeri, M. (2024). *Näin kansanedustajat äänestivät – viisi hallituksesta vastusti sairaalaverkkoesitystä*. Yle. Noudettu osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20131804>

- Peters, B., Dachs, B. & Hud, M. (2022). *Employment and innovation in recessions: firm-level evidence from European Countries*. Industrial & Corporate Change. Noudettu osoitteesta <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwlh3/viewer/pdf/2t24acc7of>
- Puonti, P. (2022). *Public debt and economic growth*. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Noudettu osoitteesta <https://www.econS-tor.eu/bitstream/10419/270485/1/1800254938.pdf>
- Rothovius, T. (2020). *Taantuma vai lama?*. Tilastokeskus. Noudettu osoitteesta <https://stat.fi/tietotrendit/blogit/2020/taantuma-vai-lama/>
- Schaupp, S. (2022). *COVID-19, economic crises and digitalisation: How algorithmic management became an alternative to automation*. New technology, work and employment. Noudettu osoitteesta <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwlh3/viewer/pdf/jztnyjsc4n>
- Schum, R. (2012). *Effects of economic recession and local weather on climate change attitudes*. Climate Policy. Noudettu osoitteesta <https://www-tandfonline-com.proxy.uwasa.fi/doi/pdf/10.1080/14693062.2011.579316?needAccess=true>
- Solakivi, T., Ojala, L., Laari, S., Töyli, J., Toivonen, N. & Metsäaho, V. (2023). *Logistiikkaselvitys 2023*. Turun yliopisto. Noudettu osoitteesta https://blogit.utu.fi/logistiikkaselvitys/wp-content/uploads/sites/92/2023/12/Logistiikkaselvitys_2023_TuKKK_E-5_2023_FINAL.pdf
- Tilastokeskus. (2023a). *Pienituloisia 736800 vuonna 2023*. Noudettu osoitteesta <https://stat.fi/julkaisu/cm49y0x3b1wpi07urvc30romg>

Tilastokeskus. (2023b). *Kasvihuonekaasut*. Noudettu osoitteesta [https://stat.fi/ti-
lasto/khki](https://stat.fi/ti-
lasto/khki)

Tilastokeskus. (2024a). *Työllisiä vähemmän ja työttömiä enemmän marraskuussa 2024 verrattuna vuoden takaiseen*. Noudettu osoitteesta [https://stat.fi/julka-
isu/cln01c33zk7on0cutg1ihn7fw](https://stat.fi/julka-
isu/cln01c33zk7on0cutg1ihn7fw)

Tilastokeskus. (2024b). *Annual national accounts*. Noudettu osoitteesta <https://stat.fi/en/statistics/vtp>

Tilastokeskus. (2024c). *Kuluttajahintaindeksi*. Noudettu osoitteesta [https://stat.fi/ti-
lasto/khi](https://stat.fi/ti-
lasto/khi)

Tilastokeskus. (2024d). *Työllisiä vähemmän ja työttömiä enemmän marraskuussa 2024 verrattuna vuoden takaiseen*. Noudettu osoitteesta [https://stat.fi/jul-
kaisu/cln01c33zk7on0cutg1ihn7fw](https://stat.fi/jul-
kaisu/cln01c33zk7on0cutg1ihn7fw)

Toivanen, M. (2023). *Talouden taantuma ja epävarmuus heikensivät finanssisektorin toimintaympäristöä vuoden 2022 loppupuolella*. Finanssivalvonta. Noudettu osoitteesta [https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/52685/Talou-
den taantuma ja epavarmuus heikensivat finanssisektorin toimintaymparis-
toa.pdf](https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/52685/Talou-
den%20taantuma%20ja%20epavarmuus%20heikensivat%20finanssisektorin%20toimintaymparis-
toa.pdf)

Valtioneuvosto. (2011). *Finanssikriisin reaalitaloudelliset vaikutukset Suomessa*. Noudettu osoitteesta [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/han-
dle/10024/161837/Raportti%2011-03-15%20nettiin.pdf](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/han-
dle/10024/161837/Raportti%2011-03-15%20nettiin.pdf)

Valtioneuvosto. (2023a). *Hallituksen esitys vuoden 2024 budjetiksi ja vuosien 2024–2027 kehyksiksi*. Noudettu osoitteesta

https://valtioneuvosto.fi/documents/194055633/200040604/Tiedotustilaisuuteen_VMin_esitysmateriaali_hallituksen+budjettiriihi.pdf/eb195a3f-9623-b1fe-9e63-10db3b4918b5?t=1695152719698

Valtioneuvosto. (2023b). *Pääministeri Orpon hallituksen budjettiriihen keskeisiä päätöksiä*. Noudettu osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/146554548/P%C3%A4%C3%A4ministeri+Orpon+hallituksen+budjettiriihen+keskeisi%C3%A4+p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6ksi%C3%A4.pdf/b490068c-8994-ed5f-96c2-3b6a96fa67a2?t=1695201491502>

Valtioneuvosto. (2024). *Pääministeri Orpon hallituksen budjettiriihi 3.9.2024*. Noudettu osoitteesta https://valtioneuvosto.fi/documents/194055633/200124281/P%C3%B6yt%C3%A4kirjamerkinn%C3%A4t_030924.pdf/ccd0781b-2cd0-d0ee-c3ef-b6aa5a17df3f/P%C3%B6yt%C3%A4kirjamerkinn%C3%A4t_030924.pdf?t=1725377152807

WWF. (2023). *”Mahdottomalta näyttävä solmu” – WWF analysoi hallitusohjelman ilmastopolitiikkaa*. Noudettu osoitteesta <https://wwf.fi/uutiset/2023/06/mahdottomalta-nayttava-solmu-wwf-analysoi-hallitusohjelman-ilmastopolitiikka/>

Yusop, Z. (2018). *PESTEL analysis*. KUPTM COMRAP. Noudettu osoitteesta https://www.researchgate.net/profile/Elaheh-Yadegaridehkordi/publication/341190360_COMRAP_2018/links/5eb2ec0b45851523bd4708f1/COMRAP-2018.pdf#page=43